

بررسی جنبه های زیبا شناختی منبت در شهرستان آباد

مرضیه رستمی پور
کارشناسی ارشد مردم شناسی
راضیه رستمی پور

کارشناسی ارشد جغرافیا (گردشگری و توریسم)

daryayemehrbani@gmail.com

چکیده

منبت کاری هنری است مشتمل بر حکاکی و کنده کاری بر روی چوب این هنر دستی نماد احساس، ادراک، اندیشه و خلاقیت هنرمندان که با ذوق و سلیقه سرشار اثر هنری را ابداع می کنند. پایه و اساس منبت سنتی و اصیل در آباد فارس پی ریزی شد که دارای سبک بخصوصی بوده و از شهرت جهانی برخوردار می باشد. هدف این رساله بررسی جنبه های زیبا شناختی منبت در شهرستان آباد می باشد، و این پژوهش صرفاً با تکیه بر مطالعات میدانی، مشاهده مشارکتی و با تکنیک مصاحبه و حضور در عمده ترین مراکز کامل شده است. بنابراین، روش پژوهش انتخاب شده برای این رساله، کیفی و شیوه تحلیل آن، تحلیل محتوا می باشد. یافته ها نشان می دهد که منبت کاری با چوب یکی از ظریف ترین صنایع دستی است که تلفیقی از هنر و حوصله هنرمندانی است که با مواد اولیه ارزان و ساده، محصولاتی با ارزش خلق می کنند.

کلید واژه ها: منبت، جنبه های زیبا شناسی، انسان شناسی، شهرستان آباد

مقدمه

منبت کاری شاخه ای از صنعت چوب می باشد که یک فن توأم با هنر به شمار می آید. منبت کاری در صنایع چوب یک کار تزئینی می باشد امروزه دستگاه های پیشرفته کامپیوتری CNC کار منبت را به خوبی و براحتی انجام می دهند بدون کوچکترین خطا با وجود این هنوز کار دست ارزش خود را از دست نداده و در میان مردم دارای جایگاه خاص خود می باشد و استفاده از چوب در ایران به دوران عصر حجر مربوط می شود و یکی از مراحل مهم در منبت کاری انتخاب چوب می باشد که باید چوب بدون گره و باختگی باشد و چوبی مناسب برای کنده کاری می باشد که دارای بافتی ریز و محکم باشد که معمولاً از چوب های پهن برگان جنگلی استفاده می شود. در ایران نیز در زمان هخامنشیان منبت کاری رواج داشته است که در زمان ساسانیان به اوج هنری خویش می رسد. شهرستان آباد از استان فارس، به عنوان یکی از شهرهای فعال در زمینه منبت و منبت کاری به شمار می آید. این پژوهش، از آن حیث حائز اهمیت است که چند عنصر اساسی در یکی از هنرهای دستی مردم آباد را مورد مذاقه تجزیه و تحلیل و ت احصودوی بررسی تطبیقی را مدنظر قرار می دهد. هنر منبت کاری آباد یکی از هنرهای مشخص مردم آباد و از هنرهای ظریف، بومی، مذهبی و تاریخی و مهمتر از همه علمدار نهضت زیبایی شناختی، ذوق و قریحه ی بومیان ساکن در آباد می باشد، از میان هنرمندان این گرایش در ایران به شمار می آید. فلذا بررسی، تجزیه و تطبیق و بازنگری و در نهایت شناسایی روابط علی و معلولی آن به منظور معرفی، ارائه و جلب توجه دانشمندان حوزه مردم شناسی هنر، مردم، مسئولین و تشویق علاقه مندان جوان آباد و ایران در راستای ابقاء و بین المللی نمودن این هنر به شمار می آید.

پیشینه تحقیق

این پژوهش با تکیه بر مطالعات ضروری پیرامون موضوع مورد بحث در شهرستان آباد و نقش منبت در این شهرستان ملزم به بررسی تحقیقات انجام شده داخلی و خارجی گردیده و در این راستا به یافته های گوناگون دست پیدا کرده، اما نظر به اینکه مطالعات میدانی در حوزه مردم شناسی را حتی پیرامون یک موضوع واحد انحصاری نبوده و نخواهد بود می کوشد که نتایج تازه تری را ارائه دهد.

کیان مهر قباد و همکاران (۱۳۸۴)، در مقاله ای به بررسی تاریخی تاثیر ایدئولوژی صفویان بر شکل گیری منبت کاری سبک صفوی می پردازد. از آنجا که سبک منبت کاری صفوی در دوران شاه طهماسب به کمال خود می رسد، از این رو در این پژوهش آثار منبت اجرا شده در زمان وی با مشاهده میدانی مورد تحلیل قرار گرفته و ریشه های اعتقادی آن تطبیق داده شده است.

در بررسی تحلیلی اثر موجود به این نتیجه می رسیم که هنرمندان منبت کار دوران شاه طهماسب برای تبیین سبکی در هنر منبت ایرانی به نام سبک صفوی از ویژگیهایی که اشاره به سه نوع مضمون یعنی تشیع، اثنی عشری، تصوف و فرهنگ ایران باستان دارد، استفاده نموده اند. به کارگیری این سه ویژگی با سه رکن اصلی ایدئولوژی صفویان مطابقت دارد و اشاره به این موضوع می کند که آنچه منبت سبک صفوی را به وجود آورده ریشه در اعتقادات آنان دارد. با بررسی آثار موجود در می یابیم که، اصول زیبا شناسی منبت کاری صفوی نه تنها از لحاظ مفاهیم ریشه در باورهای هنرمندان آن دارد بلکه به لحاظ تجسمی نیز توانسته با ایجاد تحولات و ابداعات بر وحدت و جاذبه بصری این رشته هنری بیافزاید. این ویژگی نه تنها سبک مذکور را به وجود آورده بلکه می تواند در هر زمان جهت بالا بردن کیفیت هنری این رشته بکار آید. هنر منبت کاری ایران در زمان حکومت شاه طهماسب مانند اوضاع سیاسی و اجتماعی آن در طی چند مرحله شکل گرفته و رشد نمود. از این رو می توان هنر منبت کاری این دوره تاریخی را از نظر میزان رشد و تحولات هنری به سه مقطع زمانی تقسیم نمود.

پرسش های تحقیق:

۱. چرمانبندکاری آباده در ایران سرآمد است؟
۲. آیا صنعت بر تکنولوژی بامنبت کاری سنتی آباده همراهی کرده یا مقابله؟
۳. وضعیت گذشته، اکنون و آینده منبت کاری در آباده به چه صورت بوده و خواهد بود.
۴. نقش تاثیر جهانی شدن بر منبت کاری آباده چگونه خواهد بود؟
۵. ارتباط منبت در فرهنگ مردم آباده چیست؟

مفاهیم اساسی تحقیق

هنر^۱: یکی از بارزترین جلوه های اسرار آمیز فرهنگ و تمدن انسانی است که همواره بر حیات انسانی سایه افکنده است. هر جا کوش های تاریخ تمدن و باستان شناسی، نشانی از تمدن و فرهنگ بشری و تجلی آن کشف می کند، در هر سرزمینی که تمدنی به عرصه ظهور می رسد، آثار و مظاهر گوناگون هنری، اعجاب پژوهشگران تاریخ تمدن و هنر را برانگیخته است و رموز ناپیدای آن، حکیم ان رابه اندیشه و تأمل فرو برده است. یک محقق تاریخ هنر، با مطالعه آثار هنری و جلوه های آن، سیمای روشنی از تمدن و فرهنگ بشری در سرزمین های پیشین به نمایش می گذارد.

صنایع دستی:

صنایع دستی به مجموعه ای از ((هنر - صنعت ها)) اطلاق می شود که به طور عمده با استفاده از مواد اولیه بومی و انجام قسمتی از مراحل اساسی تولید به کمک دست و ابزار دستی موجب تهیه و ساخت محصولاتی می شود که در هر واحد آن ذوق هنری و خلاقیت فکری صنعت گر سازنده به نحوی تجلی یافته و همین عامل وجه تمایز اصلی این گونه محصولات از مصنوعات مشابه ماشینی و کارخانه ای است. (یاوری، ۱۳۸۲: ۱۱)

منبت کاری^۱: منبت عبارت از کنده کاری و برجسته کاری چوب بر طبق طرح ها و نقوش مورد نظر است در رشته منبت سنتی که از دیرباز در آباده فعال بوده و هست از چوب هایی با بافت ریز و منسجم استفاده می گردد همچون گردو،

^۱مقاله مجتبی مطهری الهامی ۱۳۸۶/۰۸/۰۶

گلایبی، عناب، نارنج. هنرمند منبت کار می بایستی کلیه مراحل کار از قبیل طراحی و کنده کاری و پرداخت را خود انجام دهد.

انسان شناسی: انسان شناسی علمی است که موضوع آن، مطالعه و شناخت علمی انسان است. انسانی که عجیب ترین راز هستی را دربر دارد حیرت انگیز بودن آن در قدرت بازوان یا زیبایی قامتش نیست بلکه در نیروی آفرینندگی و استعداد بی پایانش نهفته است دو اصطلاح انسان شناسی^۲ و مردم شناسی^۳ که در مفهوم و موضوع به مسائلی متفاوت اطلاق می شوند. در کشورهای آمریکا و انگلیس انسان شناسی به مجموعه ی مطالعات درباره ی انسان (اعم از جسمانی، اجتماعی، تاریخی و فرهنگی) اطلاق می شود در صورتی که در فرانسه اصطلاح انسان شناسی معمولاً برای مطالعات جسمانی و نژادی و مردم شناسی برای زمینه اجتماعی و فرهنگی به کار می رود.

آبادیه^۳: آبادیه بر گرفته از واژه آپاتیه به معنای دایر - معمور - مسکون - پر جمعیت و با اضافه شدن (ه) به آخر آن محل آباد را می رساند که به استناد کاوش های باستان شناسی سکونت در محدوده فعلی آبادیه به هزاره اول قبل از میلاد بر می گردد. کردهای چادر نشین در دوره هخامنشی نخستین کسانی بودند که در دشت های باستانی ایزدخواست و قصر بهرام در سورمق اسکان یافته اند. شهرستان آبادیه با وسعت ۷۵۰۰ کیلومتر مربع در شمال استان فارس با مرکزیت شهر آبادیه قرار دارد این شهرستان از شرق به شهرستان اقلید و شهر سمیرم و از شمال به استان اصفهان متصل است. شواهد مطمئنی از شکوفایی فرهنگی و تمدن در این گستره جغرافیایی می باشد.

روش تحقیق: همان طور که می دانیم یکی از مباحث مهمی که در تحقیقات علوم اجتماعی با آن مواجه هستیم، بحث روش تحقیقی می باشد که این مفهوم در واقع شامل شیوه هایی می شود که از طریق آنها اطلاعات و داده ها جمع آوری می شوند و از نتیجه آنها دانش حاصل می شود. روش شناسی در هر پژوهش از مهم ترین بخش های آن است، یک پژوهشگر برای رسیدن از شواهد موضوع به نتایج قابل تعمیم، باید شیوه ها و تدابیری را در نظر بگیرد تا بتواند داده های گردآوری شده را تحلیل کرده و به نتیجه علمی برساند، این شیوه ها و تدابیر، روش شناسی پژوهش را تشکیل می دهد. با توجه به اینکه دانش در زمینه کدام یک از علوم حاصل می شود، روش پژوهش یا تحقیق متفاوت می شود. آنچه در انسان شناسی بسیار اهمیت دارد و راجع به آن همیشه صحبت شده، بحث اتخاذ دیدگاهی کل نگر نسبت به پدیده فرهنگی می باشد به این معنا که محقق نه تنها باید آن پدیده را به صورت کلی و همه جانبه بررسی کند بلکه باید ارتباط آن را با سایر اجزا هم در نظر گیرد که این دیدگاه حاصل نمی شود مگر اینکه آن پدیده به صورت عمیق مورد مطالعه قرار گیرد و این تنها با به کار بستن روش های کیفی^۴ در تحقیق امکانپذیر می باشد.

روش جمع آوری اطلاعات

برای این که اطلاعات مربوط به جنبه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و منبت در شهرستان آبادیه به دست آید از روش های پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده، و مطالعه اسناد و مدارک استفاده گردید.

مصاحبه و مشاهده

اطلاعات مورد نظر مردم نگاری با گفتگو، «گپ زدن»، درد دل و مشاهده به دست می آید و مستلزم حوصله و تبحر پرسشگر و جلب اعتماد پاسخگو است، این روش می تواند محقق را به ارزش ها و عوامل ناآشکاری، که هیچگاه با پرسشنامه میسر نیست، آشنا کند.

^۲ Anthropology

^۳ Ethnology

^۴ Qualitative methods

مشاهده مشارکتی^۱

روشی است که اصولاً در انسان شناسی فرهنگی و جامعه شناسی کیفی به کار می رود و یکی از ارکان اصلی تحقیق کیفی می باشد. شکل مشخصی از تحقیق میدانی است که در آن محقق به منزله کنشگر در رویدادهای مورد مطالعه شرکت می کند. این روش معمولاً شامل یک دسته از شیوه ها از جمله مصاحبه های غیر رسمی، مشاهده مستقیم، مشارکت در زندگی گروه، بحث های اشتراکی، تحلیل اسناد شخصی موجود درون گروه می باشد. مشاهده مشارکتی معمولاً در یک دوره زمانی صورت میگیرد که می تواند از چند ماه تا چند سال متفاوت باشد به این معنی که در این دوره محقق مشغول جمع آوری اطلاعات از جزئیات قابل مشاهده و غیر قابل مشاهده زندگی مردمی است که راجع به آنها مطالعه می کند.^۲ این روش برای پژوهشگر امکان دیدن و تجربه کردن را فراهم می کند. مشاهده ای است که در آن رسوخ به درون انسان ها صورت پذیر خواهد بود. مشاهده مشارکتی ریشه در انسان شناسی دارد و استفاده از آن به عنوان یک روش را می توان به ابوریحان بیرونی نسبت داد که از طریق این روش فرهنگ و دین مردم شبه قاره هند را مورد بررسی قرار داده است.

طرح تحقیق

این رساله با توجه به موضوع و پرسش تحقیق، عمدتاً از روش توصیفی و همچنین بازنگرانه استفاده نموده است. در معرفی روش توصیفی باید گفت، عبارتست از: نگارش واقعیت بدون قضاوت ارزش یا تحلیل این طرح وقتی بکار می آید که موضوع تحقیق به توصیف روابط موجود در پدیده های وقایع بپردازد. مطالعه توصیفی محض در علوم انسانی، اصولاً جایز نیست. بلکه مطالعه ای توصیفی را می طلبد که مبتنی بر تحلیل و تفسیر باشد، یعنی مطالعه توصیفی تحلیلی... بنابراین آنچه که محقق علوم اجتماعی انجام می دهد مطالعه ای توصیفی- تحلیلی است تا بدان وسیله بتواند به نیات نهفته در پشت رفتارهای ظاهری دسترسی پیدا کند. بنابراین در این رساله با توجه به موضوع مورد بررسی به جنبه های زیبا شناختی منبت در شهرستان آباده پرداخته شد.

فن تحقیق: از آنجا که موضوع تحقیق پیمایش و مربوط در زمان حاضر است و طرح تحقیق انتخاب شده توصیفی و بازنگرانه است عمدتاً از دو فن مشاهده و مصاحبه استفاده می شود، در مورد فن مشاهده عنوان گردیده است: « با کار بست تخصصی این تکنیک، می توان حقایق را درست تر و دقیق تر بررسی نمود، اگر چه این روش عمدتاً در مردم شناسی و روش شناسی قومی مقبول افتاده، لیکن در انواع مطالعات جامعه شناختی نیز، تکنیک مناسب و توانایی است. همچنین ابزار گرد آوری اطلاعات در مواردی که سابقه مطالعاتی طرح و یا الگوهای تاریخی مد نظر است، حالت کتابخانه ای و اسنادی دارد و از آنجا که ابزار و ادوات و حتی اجزای این نشانه ها نیز مورد مطالعه، شناسایی، عکس برداری و یادداشت برداری در میدان مطالعه صورت گرفته از فن عرصه ای بعنوان فنون تکمیلی بهره برده شده است.

منبت آباده با شهرت جهانی: از صنایع دستی آباده ابتدا از منبت کاری باید نام برد که شهرت خاص و عام دارد و در تمام کتاب های سیاحان ثبت شده است، به ویژه قاشق های شربت خوری که شهرت جهانی دارد و هیچ موزه یا کلکسیون چوبی وجود ندارد که از قاشق شربت خوری آباده در آن وجود نداشته باشد. متأسفانه هنر قاشق سازی اینک از بین رفته و در سایر رشته های منبت از جمله کاسه، بشقاب، دیس و سینی، تخته نرد، قاب عکس و... جای آن را گرفته است و باز شهرت برخی از این محصولات عالم گیر است و هنرمندان آن قابل ستایش.

شیوه های منبت چوب: هنر منبت چوب به دو شیوه سنتی و فرنگی در ایران رایج است. منبت سنتی در شهرهایی مانند: آباده، گلپایگان، سنندج و اصفهان رایج است. طرح های منبت سنتی، ریز و بیشتر طرح های نباتی است. منبت

^۱ Participant Observation

^۲ en. Wikipedia.org

فرنگی در بیشتر شهرهای ایران کار می شود. این نوع منبت بر روی تابلو، مبل، بوفه و میز اجرا می شود و معمولا دارای طرح های درشت با برجستگی زیاد است.

مواد و مصالح: چوب عمده ترین ماده ی اولیه برای منبت است. چوبهایی که بافت فشرده ای دارند مانند گردو، عنب ، فوفل، آبنوس، شمشاد و راش برای منبت کاری مناسب هستند. انتخاب چوب به مورد مصرف اشیا بستگی دارد. برای مثال چوب گلابی بافتی ملایم دارد و بیشتر برای کارهای ظریف استفاده می شود. بطور کلی منبت بر چهار شاخه تقسیم می شود :

- ۱- شاخه استیل: در اروپا انجام می گرفته و می گیرد مانند کشورهای ایتالیا، اسپانیا، پرتغال
- ۲- اروپای شرقی یا روسی (مشتمل بر نقوش درشت و تکراری می باشد)
- ۳- منبت سنتی یا ایرانی : (مشخصا در ایران انجام می شده و به جاهای دیگر نیز بسط و توسعه پیدا کرده مانند شبه قاره هند و قبل از هندوستان در ایران بزرگ و در شهرهایی که الان جزء ایران نیستند مانند: سمرقند، بخارا، گنجه و امثال آن انجام می گرفته)
- ۴- منبت تلفیقی: که ۵۰٪ آن از منبت استیل و ۵۰٪ دیگر از منبت سنتی گرفته شده و پیش تر در شهرهایی مانند گلپایگان، خوانسار، اصفهان و تا حدودی در تهران رایج است.

ابزارهای منبت: ۱-اره دستی؛ ۲- سوهان تخت؛ ۳- سوهان چوب ساب ۴- چکش؛ ۵- رنده ی دستی؛ ۶- سنگ نفت؛ ۷- لیسه؛ ۸- گونیا؛ ۹- مغار لیسه تیز کن؛ ۱۰- کمان اره؛ ۱۱- تیزک؛ ۱۲- پرس دستی

روش تولید منبت: پس از آماده کردن چوب مورد نظر، مراحل زیر اجرا می شود:

انتخاب و آماده نمودن طرح و قطعه چوب مناسب برای منبت کاری؛ انتقال طرح روی چوب ؛ دوره بری؛ کنده کاری

ویژگی های منبت در آباده: منبت به معنی گل و بته و از نبات گرفته شده ابزارهای ابتدایی منبت کاران به وسیله خود آنها از فولاد آب داده که دارای کربن یا الماسه کافی بوده است در اندازه های مختلف ساخته شده است و بستگی به بزرگی و کوچکی آثاری که می خواسته اند درست کنند این ابزارها را ساخته اند و از سنگ های رودخانه های قدیمی که معروف به سنگ روحی بوده برای تیز کردن این کاردک ها استفاده می شده است.

یافته ها و نتایج:

تحلیل محتوای داده ها: ارتباط منبت در فرهنگ مردم آباده به خاطر آن است که پدران و خویشان آنها از قدیم به این هنر وابسته بوده اند. آنها هم این هنر را دوست و با آن عجین شده اند زیرا این هنر باعث آبرو مال و زنده شدن اسم شهرشان در جهان می گردد و در حقیقت یک صنعت و هنر درآمد زا برای این منطقه بوده است و تأثیر جهانی شدن در منبت کاری آباده با کمک به هنرمندان و تشکیل نمایشگاه های مکرر در کشور های جهان و آرایه آثار بارز صورت می گیرد و همچنین ایجاد بازار فروش و تبلیغات بر روی سبک منبت آباده و صنعت بر تکنولوژی با منبت کاری صنعتی آباده همراهی کرده زیرا وسیله است جهت آسان سازی کار و کمک به این هنر و باعث پیشرفت و کمک جهت تولیدات بیشتر. و منبت کاری آباده در ایران به خاطر سبک مخصوص و ریز بودن و ظرافت نقش ها طرح ها و گل و بوته و ساخت آثار زیبا و ظریف و کم وزن و استفاده از چوب های مرغوب در ایران سر آمد است. هنر منبت آباده در تهران توسط استاد طاهر امامی و فرزندان آن، در شیراز توسط استاد بهرام منبتی و استاد جعفر علی نوری و در گلپایگان توسط استاد مختاری اشاعه پیدا کرد.

نتیجه گیری:

از آنجایی که منطقه آباده در بین دو پایتخت بزرگ فرهنگی و هنری ایران واقع شده است و محل رفت و آمد لشکرها، کاروان ها و خارجیان و مردم زیادی بوده است و نظر به این که منطقه آباده دارای زمستان های طولانی و سرد و درختان دانه دار کهن نیز بوده و این باعث میشده که مردم بعد از انجام کارهای کشاورزی و دامداری ساعات بیکاری و فراغت

خود را به هنر اسلامی و ایرانی منبت کاری و معرق کاری علاقه نشان دهند و درآمدی هرچند مختصر برای امورات خود به دست آورند و اینها باعث شده که منبت کاری به صورت رقابتی بین اقوام در این منطقه گسترش مخصوصی داشته باشد. منبت کاری به خاطر ایام فراغت زیاد مردم این منطقه به صورت یک شغل مهم و درآمد زا بین پدران و فرزندان آنها به حالت رقابتی و ابتکارات و طرح های مخصوص از هراستاد واقوام به وجود آمده و در صد سال گذشته در این منطقه بیش از صد استاد و هنرجو و شاگرد و دست اندر کار از نظر تهیه ابزار و مصالح و بازاریابی عده ی قابل توجهی را به خود اختصاص داده است و به این خاطر شهرت جهانی داشته است و اصل گسترش هرهنر و فن به وسیله آموزش و نمایشگاه های مختلف تضمین می شده است. منبت و صنایع چوب در هنرستان آباده در سال ۱۳۵۰ که استاد آن مرحوم نعیم مشرفی بیوده است و این استاد شاگردان زیادی را آموزش داده است و کلاس آموزش منبت و صنایع چوب در سال ۱۳۵۷ توسط اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی زیر نظر استاد جعفر علی نوری تشکیل و به آموزش علاقه مندان و شاگردان زیادی پرداخته است. در رابطه با آینده هنر منبت آباده می توان تشکیل کلاس های آموزش تکمیلی توسط اساتید مجرب و با تجربه و به صورت علمی و تشکیل نمایشگاه ها و مسابقات پی در پی و کمک به تهیه مصالح از جمله انواع چوب چه ایرانی و چه خارجی و ابزار آن تسط مسئولین این امر باعث می شود که جوانان به این هنر اصیل و اسلامی علاقه نشان دهند. در صورتی که در منبت قوم گرایی و حسادت بین هنرمندان این رشته کمترشود و رقابت های سالم به همکاری همه جانبه بین انهایی که در این رشته کار می کنند و علاقه به گسترش آن دارند بیشتر شود این هنر اصیل و خاص منطقه آباده به پیشرفت های چشمگیری نائل می آید.

محدودیت های تحقیق:

۱. منبت کاران آباده به صورت علمی پاسخ گوی سوالات در زمینه منبت نبودن.
۲. منبت کاران آباده به صورت تجربی کار کرده اند و زیر بنای علمی ندارند.
۳. در زمینه های زیبا شناختی منبت اطلاع چندانی نداشتند.
۴. منبت کارها خاصیت چوب ها را نمی شناسند.
۵. یکی از نقایص کار منبت کارها این است که فقط به ساختن چند نوع از فرآورده های صنعتی و هنری می پردازند و تنوع و ابتکار در کارهای منبت وجود ندارد.

منابع:

- ۱- اسپور، دنیس (۱۳۸۳)، انگیزه آفرینندگی در سیر تاریخی هنرها- ترجمه امیرجلال الدین اعلم- تهران- انتشارات نیلوفر- انتشارات دوستان.
- ۲- جانستون، جیمز (۱۳۸۷)، منبت کاری روش ها و طرح ها. ترجمه حمیدبلوچ- تهران- انتشارات فنی ایران.
- ۳- رستمی، محبوبه (۱۳۸۸)، نگرش بر هنر منبت- انتشارات طوبی.
- ۴- سیدصدر، ابوالقاسم (۱۳۸۶)، دایره المعارف هنرهای صنایع دستی و حرف مربوط به آن- تهران- انتشارات سیمای دانش.
- ۵- طوجی، حمید (۱۳۸۹)، منبت کاری- انتشارات ارمغان.
- ۶- قرایی مقدم، امان اله (۱۳۸۸)، انسان شناسی فرهنگی- انتشارات ابجد.
- ۷- کیان مهر قباد، انصاری مجتبی، طاووسی محمود، آیت الهی حبیب اله، دانشگاه تربیت مدرس - گروه آموزشی صنایع دستی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر اصفهان، نشریه هنرهای زیبا، زمستان ۱۳۸۳، شماره ۲۰، از صفحه ۷۹ تا صفحه ۸۸.
- ۸- کیان مهر قباد، انصاری مجتبی، طاووسی محمود، آیت الهی حبیب اله (۱۳۸۳)، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی اصفهان (مطالعات و پژوهش های دانشکده ادبیات و علوم انسانی، بهار ۱۳۸۴، (۴۰): ۲۰۳-۲۳۴.
- ۹- کریمی، علی نقی- طلائعی، آیسونا (۱۳۸۶)، اطلس چوب های تجاری جهان- انتشارات آبیژ.
- ۱۰- هانس، ای وولف (۱۳۷۲)، صنایع دستی کهن ایران- ترجمه دکتر سیروس ابراهیم زاده- انتشارات تهران.

۳ و ۴ بهمن ماه ۱۳۹۴

همایش ملی
فرهنگ، گردشگری و هویت شهری
موسسه مهر اندیشان ارفع
National conference on
culture, tourism and city identity

۱۱- یآوری، حسین (۱۳۸۲)، آشنایی با هنرهای سنتی-انتشارات صبای سحر.

Archive of SID